

OPATOVICKÝ UMĚLÝ KANÁL.

OLDŘICH BACHMAN,
POŠTOVNÍ ŘEDITEL,
PARDUBICE

O p a t o v i c k ý u m ě l ý k a n á l .

/podle stavu z r.1895/

O. Bachman,

Viz zvláštní svazek.

Ú v o d h i s t o r i c k ý .

V rodině Pernštejnů na Helfensteině, jejíž rodový statek Pernštejn na Moravě blízko českých hranic ještě dnes existuje, a kterému svého času náležely velmi značné majetky v Čechách, panství pardubické vděčí za velká vodní a sociální zařízení, jež tato rodina provedla poměrně v krátké době 70 let, totiž v době majetnictví tohoto panství, t.j. od roku 1491 až 1560, za nesmírných nákladů a bohužel proto také se zadlužila.

K takovému zřízení a to nejdůležitějšímu patří t.zv. **O p a t o v i c k ý k a n á l**.

Tento má délku 34.7 kilometrů a tímto zřízením se zamýšlelo a také dosáhlo těchto účelů:

1/. Pomocí vody tohoto kanálu mělo býti způsobeno zavlažení půdy nutné pro obdělávání písčité stepi od Opatovic až k Semínu, dlouhé 3 hodiny a 1 až 1 1/2 hod. široké.

2/. Kanál byl určen zapojiti rybníky nově utvořené z veliké části zmíněné stepi a

3/. umožniti zřízení několika mlýnů a pil.

Veliký vodní jez v Opatovicích.

K jeho vytvoření musel býti vystavěn u obce Opatovic veliký vodní jez do proudu labského.

Podle písemného udání vrchního ředitele rytíře z Clannerů z roku 1841m nacházejícího se v pamětní knize panství, byl tento jez v letech 1783 až 1787 protože byl sešlý, nahrazen novým jezem. Protože se umístění dřívějšího jezu neosvědčilo, byl zřízen na místě trochu výše ležícím. Sotva však byla vodní hráz pro tento jez hotova, která stála 30.000 zl kon.m., za vedení úředníka ředitelství vodních staveb Abbého Grubra, stavebního ředitele Traxala a inženýra Wischina, již první labská zátopa, během jedné noci ji odplavila. Tím vyvolaná rozpačitost byla veliká a debaty pánů z toho oboru byly tak mnohostranné, tak bezvýsledné, až se konečně prostý mlynář, jménem Skoll, vyskytl který společně s obyčejným tesařem nový jez zhotovil, který dosud ještě nyní stojí a koná příslušné služby. Celkové výdaje tohoto jezu činily 129575 zl 21 kr 3 1/2 den konv.měny, o čemž se vrchní ředitel z Clannerů vyjadřuje takto:

"Celková stavba způsobila účetně vrchnostenským rentám ohromné výdání 129575 zl 21 kr 3 1/2 den konv.měny a všechen právní cit se vzpírá proti opováhlivosti majitelů panských mlýnů v dědičném pachtu, ležících na tomto vrchnostenském umělém kanále, že chtějí tento kanál napájející rybníky považovati za svůj majetek a rozmnožovati svoje mlýnské složení, proti vůli vrchnosti a uplatniti toto konečně cestou práva, jak se to v poslední době skutečně přihodilo, a ještě dosud jest nerozhodnuto, nehledě k jasnosti práva."

Z tohoto vyjádření pana z Clannerů se dá souditi, jak již tehdy mlynáři na opatovickém kanále byli nároků plni a osobiví, ježto ten vrchní ředitel tehdejší doby, s jehož postavením byla spojena veliká moc mnoho práv, a dalekosáhlé vlivy, se nemohl zdržeti při popisování opatovického kanálu ono vyjádření učiniti.

Hráz nově vystavená ve zmíněných letech, skládá se z dřevěných příhrad naplněných kamením. Plán tohoto jezu, nalezený v aktech správy panství pardubického, pochází z roku 1849 a byl zhotoven při větší

opravě tohoto jezu, stavebním správcem Eg. Jahnem.

Dřevěná konstrukce tohoto jezu vyžadovala ode dávna mnoho oprav, které byly spojeny s velkým vydáním. Tak si vyžádaly tyto opravy v letech 1865 až 1880, tedy během 16 let, podle výkazu ředit. panství Smiřice, nákladu 16143 zl 22 kr, tedy kolem 1000 zl průměrně ročně, v kteréžto částce nejsou obsažena vydání za dozor a manipulaci s jezem. Jak se má manipulovat s opatovickým jezem a jak má být řízena plavba vorů, dá se poznati z instrukce vydané roku 1869 dozorcí jezu Herbingerovi, od inspektora statku pardubického. Při tomto jezu byla zřízena vodní značka roku 1833 normální vody pro nejvyšší vzduší a potom obnovena roku 1881. Výsledek tohoto zřízení značky normálu je patrný z přiloženého protokolárního výtahu z roku 1833 a ze správy cís. král. okresního hejtmanství čís. 6050 z 9. srpna 1881, rovněž zprávě přiložené.

Práva panství pardubického na odběr vody.

Práva panství pardubického na odběr vody z opatovického kanálu byla ohlášena podáním zprávy panství z 30. prosince 1873 čís. 717 a dále z 11. května 1875 čís. 8, -dále podáním zprávy panství z 25. října 1889 čís. 1913 c. k. okresnímu hejtmanství a to na jeho vyzvání, pro zapsání do vodoprávní knihy.

Mlýny a objekty na opatovickém kanále v r. 1796.

V roce 1796 byly na nařízení vrchního ředitelství přesně vyměřeny a protokolovány všechny mlýny a objekty na opatovickém kanále, Mětickým mlynářem Václavem Dollečkem, k tomu vyzvaným a jeden exemplář tohoto nalézacího protokolu je uložen u c. k. okresního úřadu v Pardubicích.

Nynější stav mlýnů a objektů na opatov. kanále.

V dalším se uvádějí a podle možnosti na základě aktového materiálu vysvětlují všechny objekty, stavby a vody, které jsou z nějaké souvislosti s opatovickým kanálem. Uvádění jednotlivých objektů atd se odvolává na situační plán opatovického kanálu, sestavený kopiemi z katastrálních map různých obcí, a to v tom sledu, jak se nalézají při pochůzce kolem kanálu dolů, počínaje opatovickým jezem. Ve zmíněném plánu tohoto kanálu objevují se čísla parcel pozemků, které jsou majetkem panství, červeně kroužkovaná.

Na listě č. 1 tohoto situačního plánu je zaznamenán nejdůležitější objekt opatovického kanálu, opatovický jez na labi. Leží v katastrální obci Vysoká.

Udržování opatovického jezu.

Kupní smlouvou z 10. února 1868 byla část statku Dašice odprodána akciovou společností statku Pardubic firmě Jan Liebig & Comp, a kupec byl zavázán v bodě 4 této smlouvy, udržovati počínaje 1. lednem 1865 stavby opatovického labského jezu v dosavadním normálu odpovíd. stavu a řídití vodní přítok do kanálu ustavičně jak dosud v žádoucí výši, jakožto hlavní účel tohoto jezu.

Když roku 1884 přešlo panství Dašice koupí na p. Alexandra hraběte Pallaviciny, bylo udržování opatovického kanálu novému majiteli přikázáno těmiž slovy jako dřívějšímu majiteli v příslušné kupní smlouvě ze dne 14. června 1884 a to v odst. IX.

Podzemní strouha.

Další objekt na opatovickém kanále jest podkanálová strouha, označená na 2 listu plánu písmenem b/. Skládá se ze dvou těsně vedle sebe ležících příhradových rour v světlosti 50 cm do čtverce a délky 40 metrů.

Někdyjší blahobyt a výši stavitelečství vodního národního
dokumentárního vodního díla fámie Penistymie

Opak. kováč jedná se nejvýznamnějších prací technických
u dob Penistymie

